

Сима Ћирковић

РЕЧ НА ПРОМОЦИЈИ КЊИГЕ
*БИБЛИОГРАФИЈА О ЗАКОНУ ЦАРА СТЕФАНА ДУШАНА
ГОРДАНЕ РАДОЈЧИЋ-КОСТИЋ*

Настављајући рад свога деде, академика Николе Радојчића који је од историчара у 20. веку највише унапредио студије о Душановом законнику, Гордана Радојчић-Костић приредила је драгоцену оруђе за рад, које ће несумњиво допринети унапређивању тих студија у овом веку. Књигом коју овде приказујемо добили смо инвентар свега што је написано и објављено о Душановом законодавству, широко схваћеном, од првих наговештаја законодавне делатности до једног тренутка у овој години, кад се у бази података морала повући линија која раздваја оно што улази у књигу од оног што ће се даље прикупљати, бројчано расти и послужити у будућности као неки *supplementum* или нова књига, ако се студије буду развијале брже него последњих деценија.

Захваљујући томе што је Гордана Радојчић-Костић, кад год је било могуће, узимала у руке публикације које је пописивала и бавила се њиховим садржајем, ова библиографија пружа нешто више од библиографија које најчешће користимо у раду, она малом напоменом указује на то којим се делом обимног и комплексног Законика и законодавства бави поједини библиографијом обухваћени текст. Предмети обраде, већином чланови Законика, налазе се и у једном од регистара који прате ово издање и олакшавају његову употребу. Захваљујући регистрима, лако се може проверити шта су поједини аутори написали и објавили о тематици Законика. У овој библиографији читалац ће наћи међу осталим и незапажене прилоге о Законнику, објављене у мало познатим и тешко приступачним публикацијама, моћи ће да узму у обзир све раније тезе о појединим питањима, и оне који иначе нису привлачили већу пажњу у литератури.

Библиографија представља и неку врсту огледала у коме се рефлектује развој интересовања за Законик и његово проучавање. Ако

узмето 1801. као почетну – 1795. је први пут штампан један рукопис Законика – а 2000. као завршну, ради лакшег рачунања, имамо заокружено 1.000 јединица. Било је потребно да протекне 134 године да би се 1935. дошло до половине тога броја, и то усамљеничким радом појединца, у времену без истраживачких установа и са малим бројем универзитета. За других 500 наслова била је потребна половина од тога времена: 65 година. Ако се посматра број публикација по половинама столећа, запажа се како се почетни полет успорио. Од 1801. до 1850. појавио се 31 наслов; од 1851. до 1900. забележена су већ 203 наслова. Од 1901. до 1950. имамо 339 наслова, али то је доба кад је основан Универзитет, кад имамо Академију наука, када излази неупоредиво већи број периодичних публикација. Најзад, полувековни период од 1951. до 2000. нема ни толико, већ само 309 наслова, иако су у међувремену основане истраживачке установе и отворен знатан број радних места за људе посвећене истраживањима. Имајући то у виду, постаје јасно да се интерес за Законик и интензитет истраживања смањило у другој половини 20. века.

На основу библиографије може се закључити да су истраживања напредовала углавном напорима и заслугама појединаца. Четири научника: Стојан Новаковић и Никола Радојчић, на страни историчара, и Теодор Тарановски и Александар Соловјев, на страни правника, историчара права, са 156 јединица сâми испуњавају половину доприноса за 50 година. Занимљиво је да су стари писци, они који су полагали темеље упознавању Законика, као Зигел, Јиречек, Крстић, Мађејевски, Миклошић, Флорински, Шафарик оставили сразмерно мали број публикација (6 до 11, најчешће 9), али су међу њима такве на које се ослањао целокупан каснији рад. Код каснијих научника, оних који и данас делују, ситуација је обрнута, број публикација је далеко већи, али њихова релевантност осетно мања. Мора се узети у обзир да они раде умногоме у лакшим условима, али стоје пред великим наслеђем које је тешко превазићи.

Листање ове Библиографије открива још једну спомена вредну чињеницу: у првом периоду нарочито, али и у средњем, велики је удео страних научника и публикација на страним језицима, временом он опада, тако да је у наше време сасвим мален. На једној страни то је знак осамостаљења и сазрелости наше научне средине; имамо своје научнике, установе и публикације, али на другој страни то је знак опадања интереса за Законик у светској науци. Знатним делом то је последица закржљавања и замирања оне оријентације коју је некад заступала компаративна историја словенских права. У новије време, Законик се посматра више у контексту утицаја византијског права на права словенских и других народа у византијској културној сфери. У тој перспективи локални друштвеноекономски и

културни контекст добио је далеко већи значај од наслеђа давне словенске заједнице.

Колико год ова библиографија привлачила оним што открива о развоју проучавања Душановог законика у току два века, њена главна мисија је у будућности, у помоћи коју ће указивати сада активним и будућим истраживачима Законика. Она омогућава оријентацију у веома обимној и разноврсној литератури, открива подједнако предмете који су обрађивани и беле неистражене површине којих има у свим научним областима.